

BOEKBESPREKINGEN

R. W. Broekman: *Van stenen tafelen tot computer*. 157 pag.
A. J. G. Strengtholt, Naarden 1973. Prijs f 27,50.

In dit goed geschreven boek voert de schrijver de lezer, aan de hand van vele citaten van Teilhard de Chardin, door de evolutie zoals hij die ziet. Dat dit niet de evolutie van de bèta-wetenschappen is, heeft voor hen die Broekman hebben 'gehad' geen toelichting.

Dit boek zou men – zoals in de toelichting op de omslag staat – bijna de roman van een mens kunnen noemen: van de mens in zijn worsteling tussen geloven en weten.

De inhoud is samengesteld uit een groot aantal korte hoofdstukken, waarvan het laatste luidt: 'Wanneer het volbracht zal zijn.' De laatste regels van dit hoofdstuk luiden: 'Groot zijn de tegenstellingen in de opvattingen over het verloop van het evolutieproces. Het kan eindigen in luidruchtigheid, trots en zelfverzekerdheid. Maar het kan ook eindigen in nederigheid en stilte.'

A. C. M. van de Poel

W. Pilz, C. H. Plathner, H. Taatz: *Grundlagen der Kariologie und Endodontie*. Ein Lehrbuch für Studium und Praxis. 2e druk, 667 pag., 650 afb., 37 tab. Johann Ambrosius Barth, Leipzig 1975.

De tweede druk van dit leerboek is tegenover de eerste druk van 1967 sterk uitgebreid.

De inhoud omvat hoofdstukken over embryologie, anatomie en fysiologie (Taatz, 130 blz.), het mondholte-milieu (Pilz, 60 blz.), tandcariës (Pilz, 90 blz.), traumatische laesies van de tanden (Pilz, 40 blz.), cariëspreventie (Pilz, 40 blz.), diagnose (Pilz, 15 blz.), vullingsleer (Pilz, 90 blz.), degeneratieve veranderingen (Taatz, 10 blz.), aandoeningen van de pulpa (Taatz, 15 blz.), diagnostiek en therapie van pulpa aandoeningen (Plathner, 110 blz.), complicaties van pulpa aandoeningen (Taatz, 20 blz.) en het probleem der foci (Pilz, 15 blz.).

Het boek ziet er goed verzorgd uit en is ook instructief geïllustreerd. Een aantal hoofdstukken, zoals dat over de traumata van de hand van Pilz, zijn met grote kennis van zaken geschreven; andere bevredigen minder, waardoor een erg onevenwichtige indruk ontstaat. Bijvoorbeeld omvat het hoofdstukje over replantatie van elementen slechts 13 regels waaronder 3 indicaties voor replantatie. Afgezien van het feit, dat een dergelijk hoofdstuk meer contra-indicaties dan indicaties zou moeten tellen, is ook nog een van de aangegeven indicaties veel meer een contra-indicatie: '1. avitale tanden (Necrose, Gangraena simplex, Parodontitis apicalis) waaraan een endodontische behandeling in verband met secundaire vorming van harde weefsels of kromme wortels niet mogelijk is' (pag. 634). Deze weinig kritische benadering krijgt iets tegenwicht door enkele waarschuwingen, die Pilz in zijn hoofdstuk 'traumata' in verband met de replantatie naar voren brengt (pag. 298). Bij alle lof voor Pilz valt op, dat hij in theoretische uiteenzettingen, zoals over een groot aantal overbodige

cariëstheorieën, de kritische commentaren achterwege laat, hoewel juist de theorie van Miller, waarop onze moderne wetenschap bouwt, ten onrechte al te kritisch afgehandeld wordt.

Concluderend: ondanks veel compilerende vlijt, een onevenwichtig boek, zodat de lezer in het algemeen met een goed Amerikaans of Engels boek of de 'Praxis der Zahnheilkunde' uitgegeven bij Urban en Schwarzenberg (dat weliswaar veel duurder is) meer gebaat zal zijn.

K. G. König

British Medical Bulletin: *Research in dentistry*. Volume 31, nr. 2, mei 1975. 81 pag. Uitg. The British Council Medical Department, 65 Davies Street, London W1Y 2AA. Prijs £ 3.50.

Het British Medical Bulletin, waarvan de Redactie aflevering 2 van de 31e jaargang ontving, verschijnt drie maal per jaar: in januari, mei en september. In elk nummer wordt een bepaald thema uitvoering behandeld: zo waren in recente jaren uiteenlopende onderwerpen, als 'Research in diseases of the tropics', 'Viral hepatitis', 'Biological basics of radiotherapy', 'Advances in molecular genetics' en 'Research in medical care' aan de orde. De onderhavige aflevering van mei 1975 nu is geheel gewijd aan 'Research in dentistry'. Dit is een logische gang van zaken, want, zoals de wetenschappelijk-redacteur van dit nummer, de bekende specialist op het gebied van de orale pathologie, B. Cohen, in zijn inleiding uiteenzet, is het wetenschappelijk onderzoek in de tandheelkunde niet los te denken van dat in de biologie in het algemeen. Dat komt trouwens duidelijk tot uiting in de eerste beide artikelen: 'Causal mechanisms of craniofacial deformity' (D. Poswillo) en 'Genetic variation and tooth development' (J. A. Sofaer). Op beide terreinen zijn de laatste tien jaar belangrijke vorderingen gemaakt. Andere saillante onderwerpen zijn 'Pain from dentine and pulp' (D. J. Anderson), 'Composition of dental enamel' (J. A. Weatherall), 'Scanning electron microscopy of enamel surfaces' (A. Boyde), 'Bacterial flora of dental plaque' (J. M. Hardie, G. H. Bowden), 'Effect of diet on dental caries' (R. L. Hartles, S. A. Leach), 'Recent advances in work on fluorides and the teeth' (G. N. Jenkins), 'Epidemiology of dental caries: the British scene' (P. M. C. James), 'Research in dental care' (H. Allred, M. H. Hobdell) en 'Immunological aspects of dental caries and periodontal disease' (Th. Lehner). Verder zijn er nog belangwekkende bijdragen over ziekten van de speeksklieren, de pathogenese van odontogene kysten, premaligne slijmvlieslaesies en de permeabiliteit van het mondslijmvlies. Tenslotte zijn nog enkele bladzijden gereserveerd voor boekbesprekingen en voor carrièrebeschrijvingen van de auteurs.

Dit sober, doch smaakvol uitgevoerde tijdschrift geeft een zo grote verscheidenheid aan informatie door erkende onderzoekers, dat het in tandheilkundige kring nauwelijks aanbeveling behoeft. De Redactie hoopt op de inhoud, in de daartoe bestemde rubrieken, nader terug te komen.

J. B. Visser

Winkler Prins: *Medische Encyclopedie*. 6 delen, 2400 pag., 3000 afb. Uitgave Elsevier, Amsterdam-Brussel 1974. Prijs f 75,00 per deel.

Zonder reserve kan worden gezegd dat de uitgever met dit werk een alleszins lofwaardige prestatie heeft geleverd. Elsevier verstaat het vak. Zes fraai ingebonden delen, wel wat zwaar maar toch goed hanteerbaar; een driekoloms tekst overzichtelijk ingedeeld en voorzien van een grote hoeveelheid uitstekend uitgevoerd illustratiemateriaal, alles in kleur en vaak op groot formaat met uitvouwplaten. Daarbij vindt men in deel 6 een lijst van 7000 geneeskundige termen met een korte verklaring en tevens een trefwoordenregister met 14.000 ingangen. Ook wordt een overzicht gegeven van de wetgeving op medisch gebied en haar uitvoeringssystemen zowel voor Nederland als voor België. Onder het trefwoord 'Geneesmiddelen' wordt een uitvoerige verhandeling over dit onderwerp gevolgd door een 90 bladzijden lange lijst, waarin opgenomen de voornaamste verpakte geneesmiddelen met hun samenstelling, werkingswijze en toepassingsgebied.

De inhoud is, als verwacht mag worden, vergelijkbaar met andere Winkler Prins Encyclopedieën en verzorgd door een groot aantal gespecialiseerde deskundigen. De teksten geven goede zakelijke informatie in een ook voor de leek begrijpelijke taal. Toch zullen ook de beoefenaren van medische en paramedische beroepen voor vele doeleinden van dit naslagwerk gebruik kunnen maken, zoals de aanbeveling op de omslag vermeldt. Ten aanzien van zijn vakgebied krijgt een professioneel geschoold lezer bij herhaling een onvoldaan gevoel. Slaat hij een paar trefwoorden op dan vindt hij soms uitspraken, die de als redacteur of hoofdmedewerker vermelde illustere collega zeker niet graag voor zijn rekening zou willen nemen. Ligt dit aan het toegankelijk maken voor de niet medisch geschoold lezer

dat onder verantwoordelijkheid van de hoofdredacties geschiedt?

Of de talrijke goedogende microscopische afbeeldingen voor de leek werkelijk bruikbare informatie verschaffen kan worden betwijfeld. Volstrekt verwerpelijk is dat deze en ook andere afbeeldingen niet zelden van onjuiste bijschriften zijn voorzien; niet alleen heeft nogal eens verwisseling van bijschriften plaats gevonden, bovendien zijn soms bijschriften en aanduidingen in figuren apert onjuist. De naam encyclopedie stelt nu eenmaal eisen van wetenschappelijke betrouwbaarheid, zeker als het werk wordt aanbevolen voor o.a. eerste en tweede jaars bio-medische studenten. Dit mag echter het werk als geheel niet worden aangerekend. Het heeft immers geen pretenties in de zin van hoogwaardige beroepsvoorlichting. De bestemming van het boekwerk is de leek met een gering kritisch vermogen. Voor deze lezer die via de massamedia schier dagelijks te maken krijgt met medische problemen in de samenleving, moderne zienswijzen in de gezondheidszorg, operatietechnieken, uitspraken tijdens discussies van hooggeschoolde medici en wat dies meer zij, voor hem bieden goede naslagwerken de noodzakelijke aanvullende kennis. In een tijd waarin de mondigheid van de patiënt een van de vele vormen van emancipatie geacht wordt, zal een goede uitgever gaarne bronnen voor zelfontwikkeling willen verschaffen, waardoor, zoals de omslag aangeeft, de patiënt voor de overigens toch onmisbare arts 'een volwassen gesprekspartner' zou kunnen worden. In deze context zou deze uitgave gezien moeten worden.

Wat betreft de tandheelkundige tekstgedeelten mag een aanbeveling voor verbetering en herziening zeker niet achterwege blijven. Ook zou het register in deel 6 kritisch doorgenomen moeten worden, terwijl het illustratiemateriaal dringend correctie behoeft.

L. J. A. van Schijndel

EXCERPTA ODONTOLOGICA

Correspondentie deze rubriek betreffende te richten aan: A. C. Lamers, Rijksweg 217, Heumen (Gld.).

Sectie II Cariësonderzoek

851. Enamel mottling in a fluoride and in a non-fluoride community.

W. Al-Alousi, D. Jackson, G. Crompton e.a. Br Dent J 138: 9 en 56, 1975.

In de loop der jaren is men zo zeer gewend geraakt, gevlekt glazuur in verband te brengen met fluoriden in het drinkwater, dat men geneigd is, een relatief hoog fluoridegehalte als de enige oorzaak van mottling te zien. Dat deze opvatting aanvechtbaar is, blijkt o.a. uit de resultaten van een vergelijkend onderzoek van Forrest en James (1965). Deze

wezen merkwaardigerwijs nl. juist het omgekeerde uit, m.a.w. dat een voor cariëspreventie optimaal fluoridegehalte van het drinkwater (circa 1 mg/l) het vóórkomen van mottling deed verminderen. Daarom vinden de auteurs het jammer dat het WHO Expert Committee on Water Fluoridation in 1958 mottling definieerde als 'dental fluorosis'. Zelf verrichtten zij eveneens een vergelijkend onderzoek in twee Engelse gemeenten: Anglesey (fluoridegehalte 0,9 mg/l) en Leeds (0,1 mg/l). De proefpersonen waren kinderen tussen 12 en 16 jaar, die hun gehele leven in de betrokken gebieden hadden gewoond. De aantallen bedroegen 171 resp. 178. Alleen de incisieven werden in het onderzoek betrokken. Deze werden klinisch maar ook aan de hand van kleurendia's onderzocht. Verder werd bij de beoordeling van de graden van mottling niet langer uitgegaan van vroeger veelal gehanteerde criteria, zoals 'questionable' of 'idiopathic', omdat deze volgens de auteurs teveel een op voorhand aangenomen oorzaak suggereerden. Zij gebruikten daarom liever zuiver descriptieve beoordelingsgraden, zoals witte